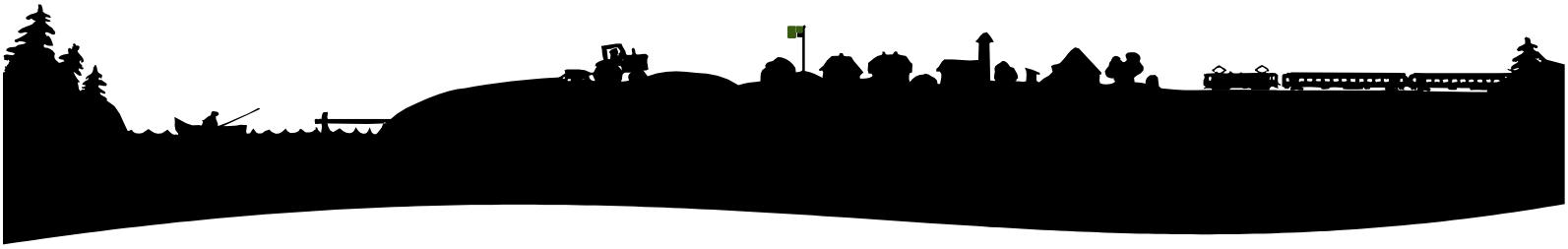

Lokal Utvecklingsplan

Holmsvedenbygden

Söderhamns kommun
Hälsingland
Gävleborgs län

April 2019

Lokal Utvecklingsplan

Arbetet med att ta fram denna Lokala Utvecklingsplan startade med ett öppet möte den 5 februari 2018. Vid detta möte genomfördes ett processarbete som utgick från frågan;

Med Vad/Hur kan vi tillsammans utveckla Holmsvedenbygden?

Processarbetet ledde fram till att det bildades fyra olika arbetsgrupper som därefter arbetade vidare med olika utvecklingsområden:

- *Turism*
- *Infrastruktur*
- *Bostäder*
- *Mötesplatser/samhällsservice*

Det gemensamma materialet har därefter sammanställts. Sammanställningen justerades och kompletterades i omgångar för att slutligen redigeras av en mindre grupp deltagare.

Arbetsgruppernas arbete kompletterades med en gemensamt framtagen SWOT-analys, som beskriver Holmsvedenbygdens *styrkor, svagheter, möjligheter och hot*.

Den Lokala Utvecklingsplanen bör ses som ett ”levande material” och kan därför uppdateras i takt med det framtida arbetet med ett förverkligande av planens viljeinriktning.

Vår bygdeprofil

Holmsvedenbygden är den allra sydvästligaste delen av Söderhamns kommun. Historiskt så är det en del av Skogs socken sedan åtminstone 1300-talet. Tidigare finns inga säkra källor. Men redan för 8 500 år sedan har det funnits boplatser vid Gårdsjösundet i Långbo. Det har utgrävningar under slutet av 1900-talet säkerställt.

Byarna runt Holmsveden är Hemstanäs, Henninge, Håkanbo, Härnebo, Härnebokvarn, Långbo, Risbo, Småströmmarna, Tönnfors, Tönnånger, Västby, Långviken och Älgnäs.

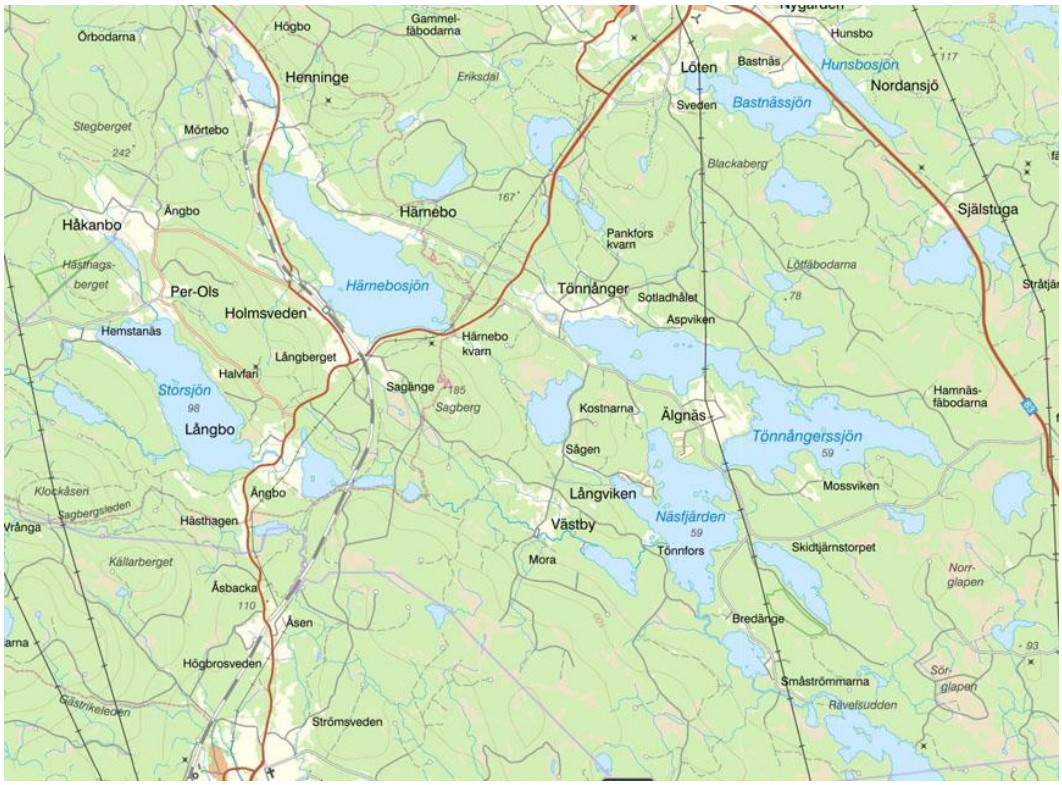

Bygden har vintertid ca 400 innevånare men under sommaren fyrdubblas innevånarantalet. Här var det förr jord- och skogsbygd som gav innevånarna sin försörjning. Fisket var naturligtvis också en försörjningskälla. Skogen var viktig för staten för att bl a säkra kol till järnhanteringen. Därför var nyttjandet av skogen starkt reglerad fram till omkring 1840-talet. Under 1820-talet kom också en ny lag för att effektivisera jordbruket, laga skifte. Laga skifte innebar att **all** jord och skog värderades och gårdarna som tidigare varit samlade i byarna flyttades till nya marker. För t ex byarna Tönnånger och Älgnäs innebar lagaskiftesutredningen att några av Tönnångers gårdar flyttades till Småströmmarna och Västby. Där hade tidigare varit fäbodar och fr o m 1860-talet blev Småströmmarna och Västby egna byar. Två gårdar i Härnebo fick sina marker i Holmsveden istället.

Statens starka reglering av skogens användning upphörde under första delen av 1800-talet och samtidigt kom industrialiseringen som förändrade allas förutsättningar. Skogens produktion blev viktig för utvecklingen av Holmsvedenbygden. Flera sågar byggdes i området. Under 1840-talet kom familjen Rettig till Håkanbo och byggde vid Hemsjön/Tönsån en by; Tönshammar. Här uppfördes två stångjärnshammare och de var i bruk fram till 1870. Det var också på 1840-talet som herrgården Hemstanäs vid Storsjön byggdes och gav namn åt omgivningarna. Tidigare var området en del av Håkanbo.

Verksamheten vid Tönshammar flyttades ner till Sandarne och familjen Rettig drev där verksamheten fram till mitten av 1880-talet. Järnhanteringen utvecklades kraftfullt under den andra hälften av 1800-talet och de mindre järnbruken ersattes av större anläggningar med effektivare metoder. Familjen Rettig koncentrerade sin verksamhet till Kilafors. I byn Hemstanäs drev familjen vidare jord- och skogsbruket fram till 1920-talet. Andra ägare tog sedan över och under 1960-talet avvecklades jordbruket och på jordbruksmarken planterades skog.

Femtio är senare avverkades skogen och här är det nu åter jordbruksmark. Numera är herrgården Hemstanäs riven men de båda annexen och parken är kvar.

Bönderna i Härnebo hade beslutat att deras fäbod på andra sidan Härnebosjön var ett område som inte fick ha några permanenta gårdar utan skulle nyttjas för Härnebo bys gemensamma fäboddrift under sommaren. Men år 1819 började det första huset i Holmsveden att byggas. En läskunnig dräng i Härnebo kunde på storskifteskartan från 1780-talet utläsa att det var möjligt

att bygga på ett område som gränsade mot Håkanbo. Flera gårdar kom därefter att byggas och i mitten av 1800-talet fanns här sju gårdar. En av gårdarna var det vi idag kallar för Fogelbergska huset som är beläget i närheten av pumphuset vid Norra Stambanan. I Fogelbergska huset fick Holmsveden sin första affär. Några gårdar byggdes efter vägen till Långbo.

Byggandet av järnvägen fick mycket stor betydelse för hela Sverige. År 1877 var Norra Stambanan klar fram till Holmsveden. Området i närheten av stationen hette då Holmsvedjan och det fick ge namn åt stationen och det nya samhället. Norra Stambanan byggdes sedan vidare och 1878 var det dags att öppna stationerna i Kilafors och Bollnäs.

Norra Stambanan blev starten för en intensiv utveckling. Nya samhällen växte upp efter hela Norra Stambanans sträckning. Lingbo, som då också tillhörde Skogs socken, var ett bondesamhälle som snabbt förändrades till ett industrisamhälle med bland annat gjuteri och flera sågverk. Här i Holmsveden uppfördes en ångsågsanläggning. Åren 1886 - 1887 uppfördes ett enramigt sågverk, som två år senare utökades med en stolfabrik.

Båda byggnaderna eldhärjades 1914. Sågen återuppbyggdes men inte stolfabriken. Sågverksrörelsen upphörde 1946, efter att disponenten Petrus Schönning avlidit. Byggnaden har sedan inrymt plattfabrik, legotillverkning, tillverkning av data- och ställverksgolv, nödöppnare, brandskyddskläder mm. Sedan 1986 inryms Lignells Mekaniska Verkstad i byggnaden.

I Långbo finns Långbo El och Kraftnät som är bygdens största företag räknat i antal arbetstillfällen. Flera jordbruk finns i området och de allra flesta mjölkbönderna i Söderhamns kommun finns i Holmsvedenbygden.

Norra Stambanan innebar att många arbetstillfällen inom handel och infrastruktur skapades. Från sågen i Tönnånger exporterades virke till Tyskland. Utvecklingen av sågverksindustrin efter kusten innebar att jordbruken fick avkastning för sina produkter. Järnvägsstationen fanns fram till 1970. Därefter drogs den in men i mitten av 1980-talet öppnade den regionala trafiken återigen stationen, ett beslut grundat på att ge bygden tillgång till en större arbetsmarknad och flera alternativ till studieorter.
Dagens goda kommunikationer med tåg, taxi och bussar gör det lätt för boende att pendla från Holmsveden till arbete och studier på andra orter. Det regionala bolaget X-trafik räknar med att antalet resande med tåg och buss ska fördubblas och arbetar för ”en-timmestrafik”, en tur i timman, för arbetspendlare och studerande. Utökade turer från december 2018 förbättrar förutsättningar för pendling norrut under måndag-fredag och förutsättningar för senare turer under måndag-lördag utökar möjligheter att via kollektivtrafiken ta del av olika utbud i båda riktningarna. Det öppnar också möjligheter att anordna flera aktiviteter på kvällstid i Holmsveden.

På 1960-talet satsade flera entreprenörer på att utveckla semesterbyar i bygden. Tillsammans finns i Älgnäs-, Långvikens- och Långbo fritidsområden över 200 fritidshus med hög standard. Omkring tio procent av dem är idag permanentboende och med tanke på den höga standarden på fritidshusen finns stora förutsättningar att flera kan utvecklas till permanentboende.

Förutom de tre fritidsbyarna finns i varje by många fritidshus. Det är en av förklaringarna till att befolkningen ökar så kraftigt under sommarmånaderna.

Idag finns inte skola och barnomsorg längre i Holmsveden utan i Stråtjära, en mil bort från Holmsvedens centrum. Barnfamiljerna i Holmsvedenbygden är viktiga för att bibehålla underlag för skola och barnomsorg i Stråtjära. Utveckling av barnomsorg återigen i Holmsveden skulle öka bygdens attraktionskraft.

Ingen affär finns längre i Holmsveden utan de närmaste affärerna finns i Stråtjära, Kilafors och Ockelbo. Fr o m hösten 2018 är affären i Stråtjära en del av kommunens satsning på Servicepunkter på landsbygden.

Att flytta till Holmsvedenbygden är inte så lätt. Det är brist på bostäder. I Holmsveden vid Skolbacken finns tomter för tre enplans villor och ett område planerat för fem radhus i två våningar. På Söderhamns kommuns hemsida finns detaljerade uppgifter kring förutsättningarna.

Den storslagna naturen med trolska skogar, sjöar, klapperstensfält och grottor erbjuder goda möjligheter till upplevelser och friluftsliv – till exempel jakt, fiske, vandring och turer med kanot eller långfärdsskridskor. Bygdens fiskevårdsföreningar arbetar aktivt för att utveckla möjligheterna att göra fisket mera tillgängligt för olika grupper. Under 2018 har Härnebosjön fått en efterlängtad brygga vid båtrampen i Holmsveden som underlättar för båtburna fiskare. Här har också parkeringen byggts ut.
Tönnfors fiskodling har återigen öppnat. Där kan man fiska eller köpa fisk och där finns också övernattningsmöjligheter.

Badplatser finns i många sjöar i bygden och populärast är Långbobadet i Storsjön och Badudden i Holmsveden. Båda baden når man via Tidernas väg och Badudden i Holmsveden är beläget bara ett stenkast från stationen.

Befolkningsstatistik

SCB 2018-12-31

Ålder

0 - 5	18
6 – 11	12
12 – 17	14
18 - 34	52
35 - 64	132
65 - 79	121
80 >	24
Summa	**373**

Föreningsliv

Alir Wind Band

Dibis (lokalgrupp)

Equmenia Skog-Holmsveden (scoutförening)

Holmsvedens AIK

Holmsvedens Fiskevårdsförening

Holmsveden Fastigheter ek. för.

Holmsvedenbygdens Intresseförening

Lingbo - Stråtjära Hushållningssällskap

Hem och Skola Stråtjära/Holmsveden

Skog Bygdegårdsförening

Skog LRF-förening

Skogs Hembygdsförening

Skolbacken Samfällighetsförening

Söderhamns Fågelklubb

Tönnånger - Elgnäs Fiskevårdsförening

Tönnångers Fiberförening

Tönnångers Byalag

Tönnångers Yxkastarklubb

Tönnångers Tennisklubb

Vägföreningar:

Härnebo Vägsamfällighet

Långbo Byamän

Långvikens Fritidsområde

Risbo Vägsamfällighet

Skog Södra Vägsamfällighet

Älgnäs Fritidsområde

Skog – Axmar Älgskötselområde, 47 jaktlag varav följande inom Holmsveden

Flyget

Hemstanäs

Henninge

Härnebo

Långbo

Stråtjära Jaktskytteklubb

Stråtjära Pistolklubb

Västby

Älgnäs

Antal företag i Holmsvedenbygden (UC, 2019-05-06)

Jordbruk	29 *
Skogsbruk	22 *
Tillverkning	3
Övriga tillverkningssektorn	1
Byggnads	6
Handel	5
Transport	0
Mat, boende och Turism	3
Företagstjänster	9 **
Övriga	6
Summa	**84**

* Innefattar alla registrerade jord– och skogsbruk, d v s även mindre privata ägor.

** Förvaltning, konsult– och reklamverksamhet, redovisning och bokföring m m

SÖDERHAMNS KOMMUNS ÖVERSIKTSPLAN 2040

Arbetet med en ny Översiktsplan för Söderhamns kommun, med målbild 2040, pågår.
Nedanstående texter är fritt utvalda delar ur detta material.
För att få en helhetsbild bör materialet studeras i sin helhet och detta kan återfinnas på
www.soderhamn.se/tyckomsoderhamn
Diarienummer; KS/2014/0308

En översiktsplan är kommunens samlade strategi för att använda, utveckla och bevara mark, vatten och bebyggelse. Den ger en riktning för hur kommunen ska utvecklas på lång sikt och vägleder beslut här och nu. Det betyder att den måste vara strategisk, långsiktig och samtidigt så pass konkret att den fungerar som styrdokument för handläggning av till exempel detaljplaner och bygglov.

Samverkan, tydlighet och fokuserat arbete

Översiktsplanering handlar om att skapa en tydlig bild av kommunens vilja och framtida inriktning, så att medborgare och näringsliv vet vilka spelregler som gäller. Resultatet är summan av god samverkan mellan medborgare, lokala och regionala aktörer, näringsliv och kommun, goda processer och hög kunskapsnivå. Genom att ta tillfället i akt att diskutera kommunens framtida utveckling under samrådet, kan vi lägga en god grund för en gemensam bild och framtida samverkan.

I delstrategierna återfinns bland annat följande

En landsbygd med levande lokalsamhällen

*Trönö, Bergvik, **Holmsveden** och Ljusne fungerar som kommundelscentrum, med ett varierat bostadsutbud för livets alla skeden, service i form av dagligvaror, kollektivtrafik, ”bykänsla” samt tillgänglig natur.*
Varje lokalsamhälle har sin identitet och historia, det lokala livet är levande med mötesplatser och lokal kultur.
Det ger också en attraktivitet som lockar besökare till orterna och stärker hela regionens attraktionskraft, med ett varierat och genuint kulturutbud.

Ny bebyggelse har främst koncentrerats kring kommundelscentrum.
Det har stärkt lokalsamhället och ökat kundunderlaget för kollektivtrafik.
Tillgången till snabb bredbandsuppkoppling har gynnat företagandet och lett till att fler bor på landsbygden.

*Ljusne och **Holmsvedens** regionala tillgänglighet nyttjas fullt ut. **Holmsveden** har växt, med bostäder nära stationen och pendlings- och sjönära fritidsboende. Service har kommit tillbaka.*

Den lokala matproduktionen har växt och förser kommunen med en stor del av den dagliga matkonsumtionen. Du som bor utanför kommundelscentrum har en rimlig närhet till daglig service, och är inte beroende av utbudet i centrala Söderhamn eller andra större orter. Samtidigt har avstånden mellan stad och kommundelscentrum minskat, genom kortare restider med förbättrad kollektivtrafik.

*På **Söderhamns landsbygd** bor närmare hälften av kommunens befolkning. Landsbygden utgörs av ett gammalt kulturlandskap med bygder, byar och mindre tätorter, varierade landskapstyper och produktionsvärden kopplat till landsbygdsnäring. Här återfinns fem karaktäristiska landskapstyper; öppet odlingslandskap i dalgångarna, sjö- och älvlandskap, småkuperat skogslandskap, flackt skogslandskap och kust- och skärgårdslandskap. Dessa karaktärer ger olika förutsättningar och behöver behandlas på delvis olika sätt.*

Landsbygd - Övergripande planeringsinriktning

- *Utveckling i form av ny bebyggelse, verksamheter, koncentreras i första hand till kommundelscentrum.*
- *Kollektivtrafiken utvecklas mellan kommundelscentrum och centrala Söderhamn.*
- *Goda utvecklingsmöjligheter för landsbygdsnäringar.*
- *Bygdernas olika identiteter värnas.*
- *Skogs- och jordbruksmark skyddas från annan markanvändning.*

*Ett **kommundelscentrum** har förutsättningar för funktioner som exempelvis förskola, skola, äldreomsorg, kyrka, idrottsplats, bygdegård och dagligvaruhandel. Kommundelscentrumets attraktionskraft och potential består även i lokala identiteter, överblickbara sociala sammanhang, småskalig bebyggelse, inre små avstånd, närhet till omgivande natur och landsbygd samt goda pendlingsmöjligheter. Här finns ett visst utbud av lokala arbetstillfällen och möjligheter att etablera verksamheter.*

Kommundelscentrum - Övergripande planeringsinriktning

- *Plats för kommundelens basservice och mötesplatser.*
- *Koncentration av bebyggelse, service samt bostäder.*
- *Omsorg kring belysning, vägar, torg och gång- och cykelvägar.*
- *God kollektivtrafik med pendelparkering.*

Här slutar citaten från Söderhamns kommuns delstrategier.

En **SWOT-analys** ***(strengths, weaknesses, opportunities, threats)*** visar på de styrkor, svagheter, möjligheter och hot/hinder som alla kan utgöra en möjlighet i det framtida arbetet för att skapa en långsiktig och hållbar bygd sett ur ett underifrånperspektiv.

Styrkor

Närhet till friluftsliv i skog, på berg och sjöar
Grunda sjöar för långfärdsskridskoåkare
Bra geografiskt läge med närhet till Bollnäs, Söderhamn och Gävle
Bra kommunikationer med tåg till Gävle/Stockholm
Bygdegemenskap – vi håller reda på varandra
Generationsskifte, yngre tar över
Lugnt och roligt att bo och vistas i bygden
Rikt föreningsliv
Bra med utrymme för att hitta tystnad och vila
Rimliga bostadspriser
Stor genomfart av turister på Tidernas Väg som stannar och handlar
Närhet till Tönnebro Värdshus med arbetsplatser
Aktiv ungdomsgård (UG)
Fin vattenkvalité i de många sjöarna

Svagheter

Samlingsplats som affär, mack och restaurang saknas.
Dåliga bussförbindelser kvällar/helger med Söderhamn
Brist på bostäder, egna hem och hyreslägenheter
Brist på fiber
Brist på arbetstillfällen
Samhällsservice borta
Nedsläckt gatubelysning nattetid
Fjärrvärme saknas
Få barnfamiljer
Inga lekparker eller platser för barn

Möjligheter

Utveckla turismen genom fiske och rörligt friluftsliv
Öka samhällsservicen igen
Återfå gatubelysning på nätterna
Bättre kommunikationer till Söderhamn
Olika typer av boende för alla åldrar, trygghetsboende
LIS-områden – attraktivt boende
Cykelvägar
Lekplats för barn

Hot

Bostadsbristen
Åretrunthus blir i för stor omfattning fritidshus
Ingen affär i närområdet
Kommunledningen fokus på tätorter och skärgård

Vår vision inför framtiden

För att kunna genomföra vår vision har vi **prioriterat fyra områden**:

- Vi vill profilera bygden med turism och småskalig besöksnäring
- Vi vill verka för utökade boenden och boendeformer i bygden
- Vi vill utveckla former för mötesplatser och samlingspunkter i bygden
- Vi vill verka för en utveckling av bygdens infrastruktur

TIDERNAS VÄG

Visionen i korthet

Turism

Marknadsföring av bygden

Information om egna naturupplevelser i bygden

Informationstavlor med kartor över Holmsvedenbygden

Genomföra olika arrangemang under sommarhalvåret

Nattloppis på sommaren

Utveckla besöksnäringen i bygden via Tidernas väg 272:an

Marknadsföra fisket

Infrastruktur	Utveckling av servicen kring järnvägsområdet
	Anpassade förbindelser tåg – buss
	Bättre hållplatser med busskurer
	Ökat stöd för att upprätthålla standarden på övrigt vägnät
	Slå vakt om postgången med lantbrevbärarlinjer
	Verka för att utbyggnaden av vindkraften ansluts med nedgrävd kabel för att inte luftledningar skall förändra de milsvida utsikterna
	100 procentig täckning av fiber i bygden
	Säkerställa en tillfredsställande mobiltäckning
Boende	Byggnation av boende**,** främst senior- och trygghetsboende, samt för unga
	Trygghetsboenden för äldre i trivsam miljö där de känner sig hemma
	Verka för att en privat aktör bygger när Faxeholmen tvekar
	Undersöka möjligheterna till byggnation i LIS-områden
Mötesplatser/samhällsservice	Skapa naturliga mötesplatser för de boende
	Servicepunkt i centrala Holmsveden
	Främja bygden med mataffär, café och lunchställe
	Samlingsplats Pizzeria – köpa loss bykrogen och ha en levande pizzeria i Holmsveden
	Tillgång till diesel och bensin i bygden
	Förskola i centrala Holmsveden
	Tillgång till laddstation för elbilar i Holmsveden

Westerndagen är en årligt återkommande marknads- och återvändardag i Holmsveden. Byns utseende som beror på Norra Stambanans dragning över fäbodvallen, gör att cowboys, indianer och trappers passar in liksom bluegrass och countrymusik. Westerndagen hålls alltid sista lördagen i augusti.

Kontakt:

Hemsida: www.holmsveden.se
E-post: redaktionen@holmsveden.se
Koordinater: Latitud N 61° 6’ 47.26” Longitud Ö 16° 43’ 40.718”